

ДАБРО-БОСАНСКИ
ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-
прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Изази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 8.

Сарајево, 15. Априла 1889.

Год. III.

В а с к р с.

У божјем храму пуно ј' свијета;
Велик' је данас дан!
Слави се спомен божијег рада,
Људскога рода спас.
Слави св спомен мио нам свима;
Слави се васкре божијег Сина.

Свијет је посрно'; за правог Бога
Не хтје више да зна,
Међ' грјешне људе Господ је сишо,
Да им донесе спас.
Свијету рече: прашта се свима!
Слави се Васкре божијег Сина.
Беч, 1884.

У кобној страсти и гријеху црном,
Свијет га презрео,
Гонио љуто, на крет дигао,
На крсту исмејо;
Ал' Господ скрета прашт'о је свима;
Слави се Васкре божијег Сина.

Па и то му мало; у гроб га хтјео,
Бог да не васкресне!..
А данас скрушен, погнуо главу,
За милост преклиње...
Слави се спомен, мио нам свима;
Слави се Васкре божијег Сина.
Б. М. Бугарски.

Лета Акилија.

Причица о празнику Пасхе.

У вријеме римског цара Тиверија живљаше у Масалији властелинка Лета Акилија. Она је била удата за властелином и римским витезом, по имену Хелфијем. Прошло бијаше неколико година, од како се удала, па ипак не доби од срца породе. Лета је чезнула да постане мајком, и врућом жељом топло се мољаше својим боговима да јој дарују ту срећу.

Једног дана пошла бијаше Лета у храм, да се у њем помоли боговима и да им принесе

жртву, па кад је била близу храма, видје како на врата храма улази једна група у пола голијех, мршавијех и изнемоглих људи. С тијем људима, којима лица бијаху од патња рањави и унакажена, сусрете се Лета на првом степену храмских степеница, и чим их угледа, стаде као укопана од чуда и страха, који је обузео бијаше. По нарави Лета је била и сувише опоре људи, али и опет давала је сиромасима милостиње и ако их се гнущала и плашила. Никад

прије није од једном толико просјака и у таком чемерном и жалосном стању видила, као што су ови голи и боси, што пред њом сад стајаху. И ако се плашила њих, и ако се гнущала њиховог невољног изгледа, и опет се Лета не могаше с мјеста маћи ни онда, кад се та гомила просјака упути право к њојзи, већ притиснувши рукама своје срце, стојаше као прикована, а кољена јој клецаху од страха. У тај час одвоји се између просјака једна женска, изванредно лијепа, и упути се право Акилији. Пришавши к њојзи, проговори жена гласом озбиљним али слатко и умиљато: „Ни мало се нас небој,“ рече јој та лијепа просјакиња, „јер ови људи, које овдје видиш, нијесу ни мало зли ни опаки. Небој се! Јер они не носе у својим срцима пакости ни злобе, они немају псовке, али су за то пуни истине, мирноће и благости. Ми смо дошли из Јерусалима, гдје је син Божји страдао, умр'о и устао из мртвијех. Кад је Син Божји отишао на небо к својем Оцу, сви они, који су Њега вјеровали претрпјели су свакојаке муке и много су пострадали. Руља народна засу ђакона Стевана у камен, а нас свештеници укрцаше у једну лађу, која немађаше ни једра ни кормила; па нас онда отискоше на море, да у морским валима изгинемо и потопимо се. Али Бог, који нас је за живота на земљи замиловао и љубио, не даде нам да изгинемо, него нас избави и доведе у пристаниште овога града. Али, Масалијоти су среброљубци, тврди и немолистиви идолопоклоници; они нас, ученике Исусове оставише да гладујемо и од студени умиремо. Да не побјегосмо и не склонисмо се у овај храм, који ови грађани поштују као своје прибежиште, они би нас похватили и у тамницу затворили. Већ жено, прими нас милостиво, јер ћемо ти објавити велику радост!“ Кад то изговори та туђинка, окрену се својем друштву и поче свакојег на понасе приказивати младој великашици.

„Овај старац, који је управо к теби свој бистри поглед, те те тако благо гледа, зове се Кедон. Он се слијеп родио и Господ наш Исус Христос исцјели га и отвори му вид, па данас Кедон види и оно, што обични људи не виде. А овај други старац, бијеле браде, као горски снијег, зове се Максимин. Овај, који је по све изнемогао, ово је мој брат; он је у Јерусалиму имао велико богатство. А ова женска, што поред њега стоји, моја је сестра

Марта, до ње пак Мантила, наша вјерна слушкиња, која је за сретнијих година купила милостињу по брдима Витаније.“

„А ти,“ запита је Лета Акилија, „која си ти, те тако умиљато говориш и имаш тако лијепо лице; кажи ми, како ти је име?“

Израхиљка ј ј одговори: „Мени је име Марија Магдалена. О жено! гледајући твоју златоткану аљину и те украсе на теби; судећи по твојем бистром погледу и поноситом, господском држању: чини ми се, да си супруга којег великаша у овоме граду. Зато смо дошли к теби да те молимо, да умекшаш и умилоствивиш срце својега мужа, да се смилује на ученике Христове. Кажи твојем богатом мужу: Господине! Голи смо, одјените нас; гладни смо, нараните нас; жедни смо напојте нас; дајте нам леба и вина, па ће вам Бог дати на небу и наградити вас за све, што сте нам год дали у име Његово!“

Лета Акилија одговори јој: „Маријо, учинићу све што хоћеш; молићу за све, што си заискала. Мој муж зове се Хелфије. Он је витез највећих великаша и богаташа у овоме граду. Он ме нигда није одбио, нити ми је одрекао зашто сам га год молила. Он ми испуни сваку моју жељу, сваки мој захтјев, јер ме веома воли. Маријо! Сад видим да се од твојег друштва немам зашто бојати, а ја ћу се усудити, да поред њих прођем, и ако им је тијело тако рањаво и исакаћено. Идем у храм, да се помолим бесмртнима, да ми даду оно, што тако жарко желим. Али, ах! до сад нијесу услишали моје вруће молитве.

Марија пружи к њојзи своје руке и стаде јој на пут говорећи:

„Жено! Прођи се тога и пажљиво се клони обожавања мртвијех идола; нити шта ишти, нити за што моли; — не надај се чему од тијех мермернијех кипова, јер ти они не могу дати живота нити у чему помоћи. Један је Бог! И овај једини Бог постао је човјеком, којем сам ја, овијем мојијем витицима косе истрла Његове ноге!“ Говорећи ово Марија очи јој плануше особитим жаром и из њих као росна киша из облака, пљусну читав поток суза. Лета Акилија видјевши то, помисли у себи: Ја сам побожна и добра; вршим тачно све дужности, што ми их моја вјера налаже, али у овој жени видим чувство изванредне љубави спрам својега Бога.

Магдалина у заносу настави свај говор:

„Јест, Бог неба и земље; онај Бог што је путујући по путима, вратима и под сјеницама и хладу старе смокве у причама говорио и проповиједао. Он бијаше млад и красан, а једина жеља му бијаше, да га народ љуби. Он је био на вечери код моје сестре, и ја сам сједила поред Његовијех ногу и слушала његове ријечи, које су текле као бистра вода у потоку. Сестри мојој не бијаше право што ја сједим поред његових ногу и слушам његову науку а њој не помажем у раду, па се тужила на мене и молила: Равви — учитељу, — реци јој да ми помогне да вечеру зготовим. А Он? Он би ми милостиво опраштао и рекао ми да сам добри дијео избрала, које се од мене не може одузети. Да би га ко год видио тако, рекао би, да је преда мном какав млад горски пастир; али у Његовим зеницама блисташе се свјетлост, при којој би пламен потавнио. То бијаше онаква свјетлост каква се блисташе на челу Мојсијеву. Његова блага нарав, кротка и мирна, наличаше на благу, тиху ноћ; но гњев Његов — страшнији је и од самог грома. Волио је оне, који су смјерни; љубио је слабе и нејаке. Путем, куда би год ходио дјеца су трчала за Њим и додирала се његовијех хаљина. Он је Бог Аврама и Јакова. Онијем рукама, којима је створио сунце и звијезде и све, што видимо и не видимо, тијем истијем рукама миловао је по лицу малу и новорођену дјецу, коју би њихове мајке по колибама и путевима радосно пред Њега износиле.“

„Он је био прост и невин као мало дјете. Он је и мртве из гроба дизао. Видиш ли овдје међу нама мојега брата: њега је Он из гроба дигао. О жено! Погледај Лазара! На њему се још познају смртни знаци: тавнило лица и ужас у очима од пакла, којег је видио“.

Лета Акилија не хтједе више да слуша, већ уздгнувши Израхиљтанки своје мило и љупко лице и гледавши јој право у очи својим бистрим погледом, рече јој:

„Маријо! Ја сам одана вјери мојијех отаца. Ја не могу трпљети, да се Богови не поштују, јер то не би било лијепо а и опасно је по ме, као женску. Јер тако треба да чиним, пошто то од мене изискују обвезе према мојем мужу, Римљанину и витезу, који не трпи у вјери никакве повотарије. Једино што могу признати то је, да и на Истоку имаде добријех Богова. А и твој Бог, Маријо, чини ми се да је добар, јер је, као што ми причаш, волио и љубио малу и нејаку дјечицу, коју су Му њихове мајке доносиле у

својем наручју. Поред тога признајем, да је био особито добар према женскињу, и одиста жалим што га и аристократија и народ овога града не поштују. Богаташи су овдје имућни и одлични, па би требало да вам даду колача и другог јестива. Него чуј, Маријо Израхиљћанко: моли се ти твојему Богу, који те тако воли, и зашти од њега мени оно, што су ми моје богиње одрекле.“ Лета Акилија устежући се и застајући у говору изговори ово неколико ријечи, па онда ућута а у лицу се намршти.

„Шта желиш даклен, о жено!“ Упита је озбиљно Марија Магдалина. Што ти је тако душа узбуђена? Шта ти оскудјева?“

Тад се Акилија мало ослободи и рече јој:

„Маријо! Ти си жена, али си мени незнана, па ипак ћу ти повјерити моју женску тајну: Шест је година минуло од кад сам се удала за мојега мужа, па још немам од срца порога. Па то ме пече; то ме жалости. Ја чезнем за дјететом; ја га од све душе желим, јер ми је срце пуно жарке љубави, којом бих своје чедо љубила и миловала. То желим, то чекам; али ја очајавам, јер можда ми се никад не ће жеља испунити! А ја, ја од свег срца желим и чезнем за тијем! Маријо! Ако ми тај твој Бог на твоју молбу подари оно, што су ми моје богиње ускратиле; ако ми се укаже срећа и моја ми се жеља испуни: вјероваћу да је добар и милостив Бог; љубићу га и старати се, да га љубе и поштују и моје пријатељице, младе и лијепе а шћери првијех породица овога града!“

Магдалена јој одговори озбиљно и значајно:

„Шћери римска, кад видиш да ти се жеља испунила, не заборави то, што обећа мени — слушкињи Исусовој!“

„Не ћу заборавити“, рече јој Масалинка.

„А за сад, Маријо, узми ову кесицу новаца, па их подијели с твојијем друштвом. Ја идем кући и чим дођем одмах ћу се побринути, да твојој дружини пошаљем кошнице пуне љеба и меса. Кажу твојем брату и сестри, и тој твојој дружини, да могу слободно отићи из овога прибјежишта, у које су се склонили, па нек иду у коју гостионицу у овоме граду. Мој је Хелфије знатан човјек; он је велик и моћан, па не ће допустити, да вам се учини какво зло. Кад ти се прохтије, да ме други пут видиш, запитај ма кога било на улици: гдје је кућа Лете Акилије? па ће ти свак казати. Маријо Магдалино, нека те богови чувају! Буди ми здраво!“

(Свршиће се.)

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише Т. Алагич, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак.)

III.

1. Лице, које отмицу чини.

Црквени правни извори говоре само о отмицарима (арпазонтеc, raptores), т. ј. о људима, који отимају жене. Разлог је томе без сумње тај, што је по природи саме ствари тешко доћи на ту мисао и могућност, да жене отимају људе и да по томе ова отмица може бити узроком брачне сметње. Код човјека вриједи као брачна сметња та прилика само, кад је застрашен или нагнан на брак, другим средствима, осим отмице. Жена пак, или дјевојка може да претрпи ушљед отмице губитак, који се не може више накнадити; отуда су и постали закони који пријете оштром казни отмицару његови помоћницима и савјетницима, и тијем чувају личну слободу и част женскиња. — Жене чине вјештим заговарањем неког лица велику услугу отмицару; оне стварају прилику отмици, врше свој посао попут Јуде искарјотскога.

2. Намјера отмицарева.

Римско-византијско право држало је за отмицу или злочин, чим је отмицар покушао, да смјести женско лице ондје, гдје са свијем његова воља влада. Тако је то схваћало и каноничко право, претпостављајући још, да је намјера отмицарева, да узме то лице за жену, или, да подмири на таки, на силни начин, своје страсти, а под изговором брака. Правило 27. халкидонскога сабора казни без разлике сваку отмицу женског лица са проклетством, све кад би се извршила у намјери и жељи, да се склопи брачна свеза. — Отмица је и онда, ако сама жена или дјевојка пристане на њу, желећи, да се уда за отмицара, или јасније да кажемо, за онога, ради кога се отмица чини, јер се често пута догађа, да момак сједи код куће, а други отимљу дјевојку за њега. Исто је тако отмица и онда, ако дјевојка или жена заволи момка пошље отмице, и зажели да се уда за њега; или, кад женско лице само позове отмицара, да га одведе; или му се притворно противи; или баш мисли, да ће тијем оправдати своју развратност; или најпошље, има какав други смијер. — Валсамон продужује тумачење правила 92. трускога сабора овако: „Ако ко зашита: Треба ли по-

слушати отету, ако зажели пошље отмице, да законито живи са отмицаром? Одговори: Никако. Јер 143. новела Јустинијанова т. ј. 3. глава 58. натписа, књиге 60. царскијех закона (Василика), говори од ријечи до ријечи ово: Отета не треба да ступа у брак са својим отмицаром; шта више, кад би родитељи њезини пристали на женидбу, потпадају под казан. А 4. 5. и 6. глава истога натписа и исте књиге говори, да отета добија у своју корист имање отмицарево, ако није мислила на закони брак ш њиме, ако ли је мислила, онда се за казан излучи и њезино имање, и отмицарево, и онијех, који су пристали на то зло, били родитељи, били туђи. Прочитај тај 58. натпис у цијелости и сазнаћеш, да сваки, који отме, какво му драго женско лице, била то његова вјереница, или ропкиња, или слободна; ако учини то помоћу оружја, он сам бива кажњен мачем, а помоћници и савјетници му, осим тога, што се тјелесно казне и остригу, лишавају се носа; а ако је без оружја, то њему (отмиц.) сјеку руке, а помоћници, пошто се тјелесно казне и остригу, шаљу се на робију. Тако бива и онда, ако сама жена пристане на своју отмицу“ (Прав. са тум. Москва 1877.). — Цио овај предмет рјешава Валсамон у тумачењу правила 30. Василија великога овијем ријечима: „Ко одведе на силу лице слободно, или тако, које се налази под туђом влашћу било с вољом његовом, или против воље, потпада под закон о отмици, да се тијем казни смјелост многијех, а остали, да се држе у својим границама“ (Zhishtman Eherecht 566.).

3. Предмет отмице.

Предмет је отмице женско лице. Отмица се узима као злочин и по томе као узрок брачној сметњи, не гледајући на то, што је предмет њезин лице малољетно, или пунољетно, заручено, удато, неудато, удово, слободно, ропкиња, или је најпошље калуђерица. Само лица извиканог владања чине изузетак по римско-византијском праву. Осим тога, наводе црквени правни извори још неке правне моменте, а то по својству особа, над којима се отмица извршила. С тога се разликује:

а.) отмица лица, које стоји под очинском или турском влашћу. Отмица малолетног или пунолетног лица, кад је још под очинском или турском влашћу, дира не само личну слободу, него вријеђа још и права родитељска или старатељска. Суштина брачне сметње не мијења се ни тада, кад женско лице само пристане на отмицу, ушљед оштрог и немилосрдног поступања ш њиме од стране родитеља или старатеља, или иначе са ког другог разлога; шта више, ствара се тијем још једна прилика брачне сметње, т. ј. недостатак приволе онијех, који имају власт над отетом особом. Ако жена или дјевојка посегне за неким, који се при томе није силом или лукавством послужио, и против воље родитељске остави родитељску кућу, тад нестаје брачне сметње, која лежи у злочину отмице, али настаје друга, због недостатка приволе очеве, јер се таки брак држи за блуд, све докле не пристану родитељи, говори св. Василије велики у својему 38. правилу. Пристајање родитеља на брак, који је пошље отмице склопљен не вриједи по римско-византијским законима, него се ти родитељи шаљу на робију. Но може се догодити, да се отмица изврши и без знања родитеља или старатеља, па пошље тек пристану на брак. О овоме говори св. Василије у 22. правилу, између осталог и ово: „Ако је ко узео (кроз отмицу) незаручену, тада је треба дигнути од њега, повратити је родбини и оставити је истој на вољу, било да су то родитељи, или браћа, или други, који имају власт над дјевојком; па ако хоће, да му је даду, нека се утврди свеза, не сагласе ли се, не треба их принуђавати“. — Као што се види св. Василије попушта овдје од своје оштрине иначе, без сумње за то, што хоће тијем, да предуприједи много веће зло у кућевном, породичном животу. Слично томе ради св. Василије и у 38. правилу, у којем даје вриједност браку, који је закључен против воље родитељске, али на који су пошље родитељи пристали. На против остадохе позније канонисте при римско-византијском праву, које и у овоме случају брак забрањиваше, а родитеље, који на таки брак пристајаше робијом казнише. (Zhishman: Eherecht стр. 568.)

Патријарх александријски Марко II. управио бијаше на Валсамона ово питање: „Једна особа, коју је принудио отац на брак, пошље брачног уговора, захтијеваше од неког човјека,

кога је љубила, и који није знао за ону брачну намјеру, да је одведе, што је овај и учинио. Пошто су родитељи дјевојчини кашње тек пристали на брак, то сад влада сумња, да ли таки брак треба да се благослови“?

Валсамон је одговорио у смислу Василика и 27. правила халкидонског сабора, да се брак тај не допушта (Zhishman: Eherecht стр. 569.). — Та василика номима значи: „царски закон“. То је законик цара Лава Филозофа у 60. књига. Те Василике имале су закониту важност све до пропасти византијског царства г. 1453., види: „Систем римског приватног права“ написао Гл. Гершић у Биограду 1882. свр. 159.).

б.) Отмица лица, које је већ заручено. Међу црквеним одредбама, које се односе на отмицу женскијех лица, најстарија је анкирскога сабора (314.). Правило 11. тог сабора гласи: „Установљује се, да дјевојке, које су заручене биле, па су их послјије други отели, имају бити повраћене својим заручницима, па и онда, ако су од отмичара насилване биле“. Учени Немац Хефеле тумачи то правило овако: „Ово правило говори о зарученим дјевојкама (sponsalia de futuro) а не о удатима (sponsalia de praesenti). Та о дужности, да се ове пошљедње (т. ј. удате) поврате, не би се никад ни сумњати могло. У осталом стајаше до воље заручника, да отету заручницу прими, или не прими. Тако је и св. Василије одлучио у 22. правилу своје каноничке посланице Амфилохију“ (Dr. C. J. von Hefele: Conciliengeschichte 1. Bnd. Freiburg 1873. S. 230.) — Правило 98. трулског сабора говори: „Који узме ради брачнога саживљења женскињу, која је с другим заручена, а жив је још заручник, нека подлегне осуди за прељубу“. — Крмчија књига л. 516. каже: „Који туђу заручницу обешчати, ако је то било против воље дјевојчине, да му се осјече нос и уши“ (Начатки црквеног права од Ј. Јовановића Н. Сад 1844. књ. 2. §. 169.).

Уз сметњу, која бива са отмицом, може бити још другијех сметња, као н. пр. кад ко отме туђу заручницу, ушљед чега се зарука не уништава, јер се заручница сматра, говори Тертулијан, као: uxor sperata, pacta, promissa et futura = жена наумљена, уговорена, обећана, будућа (Tert: de virginibus velandis, b. Kuzmany: Handbuch des allg. Eherechtes S. 148. u Kurtz: L. d. Kirchengeschichte, Leipzig 1887. 1. Bud. S. 182.) Ако је отмичар погријешно са туђом за-

ручницом, онда је ту и браколомство; ако је отмичар, који је обешчистио туђу заручницу, у крвном сродству са њезиним заручником, то онда и сродство смета, да се склопи брачна свеза. Један оваки случај наводи Пира или Prastica (зборник интересантнијих правних одлука, којима су се некада грчки судови у својему практичком раду служили). Отоо бијаше стриц заручницу својега синовца. Синовац склопи кашње брак са својом заручницом. Пошто се породи сумња о правилности брака, нареди судија истрагу кроз стручне људе. Тек, кад се је доказало, да стриц није погријешо са отетом, бјеше брак признат за правилан. Ако је најпошље зарука

(Наставиће се.)

по црквеном обреду обављена, то се заручница сматра већ као жена својега заручника; отмили је ко, онда постаје још и сметња постојеће брачне свезе. Теофан, архијепископ солунски јавио је патријарху цариградскоме Алексију, да су се црквено заручили, кћи Теодора Картуларије и син Василија Анкала, но да је заручницу отео кашње један василијев сродник. Запитао је архијепископ у исто вријеме патријарха, да ли је тијем уништена црквена зарука. Патријарх му је одговорио, да зарука, која се обави уз црквене церемоније увијек постоји, било ил' не било „плотског совокупленија“ при отмици (Zhishtman: Eherecht S. 570.)

Одломак из Литурџике.

І. Облик и унутрашњост православно-католичанског храма.

Православни-католичански храм гради се у основу обично у виду крста или лађе, а свод се завршује са једним, три, пет или више кубета (трула), од којих је свако на врху крестом украшено. Храм је дуљином свагда од запада истоку положен.

Унутрашњост храма дијели се на три главна одјелења. Истоку је окренут олтар. У њ' улазити обично је закраћено онима, који нису ни на какву службу црквену одређени. Друго главно одјелење, које је у сред храма а и по највеће је, зове се у ужем смислу права црква, гдје се вјерни на службу божију сакупљају. Треће пак одјелење назива се притвор; а обично их има два: спољашњи и унутрашњи. Спољашњи је при улазу у храм са западне стране, а унутрашњи је између праве цркве и спољашњег притвора. Унутрашњи био је некад одређен за оглашене и кајуће се грјешнике, а сада пак, пошто је те спољне разлике за учаснике при служби божијој нестало, свршавају се у њему буд литије, буд извјесне молитве у манастирима, н. пр. о вечерњу, о полуноћници и часовима. Кад-када се он назива и трапеза (стол, одаја за обједовање), јер су се у прва хришћанска времена у истом држале вечере љубави (агапе) т. ј. општи објед од приноса, које су вјерни доносили. У спољашњем притвору стојали су некад кајући се грјешници нижега ступња т. ј. плачући.

Свети олтар.

Најнужнија је у олтару часна трапеза (свети стол, престол). Она је обично на четири угла, а нешто је узвишена, како би се боље видјети могла, да је она са бескрвном жртвом, која се на њој свршује, са свих страна једнако приступачна. Часна трапеза је најпре са једним платном које се с р а ч и ц а назива, покривена, а преко ове се опет поставља бијели покривач, који се индигитија (навлака) зове. — Узрок, што се часна трапеза са два покривача застире, а и значење тога пошље ће се споменути. Поврх индигитије простире се и литон, свилено платно, којим епископ омотава антиминос. Значење једнога и другогга спола ниже ће се споменути.

Као што се у старозавјетном храму у одјелењу, које се називало: „свѣтлѣ = светиња“, уз ковчег завјета налазила заједно и златна чинија с маном, жезао Аронов и таблице закона, тако исто се и у православно-католичанском храму на часној трапези налази; дарохранница т. ј. ковчежић, у ком се чувају часни дарови зз болне; крест, као знамење вјечнога свештеника нашега спасења, и књига Еванђеље као чувар његовог св. закона.

Изнад часне трапезе намјешта се кад-кад нека врста неба (сјеница) подигнута на четири ступчића у знак неба и божанственог невидљивог шатора т. ј. славе и благодати божије, које часну трапезу осјењују. — Да би се на видљиви

начин представило невидљиво присуство светог Духа, поставља се кад-кад под небо из сребра или злата зготовљени голуб као символ светог Духа, те се тад у том голубу чувају часни дарови за болне.

За часном трапезом према истоку налази се горње мјесто (узвишено сједало) за епископа, а поред овог и с десна и с лијева тако исто поређана су узвишена мјеста т. ј. споредна сједишта или столови за остало свештенство, које са епископом служи. Ово представља небесни престо Исуса Христа и његову управу над црквом, а такођер и учешће његових светих апостола и њихових посљедоваатеља на петом. Кад свештеник сам служи св. литурђију, тада се он несмије посадити иза часне трапезе на том сједишту, које је искључиво епископу намјеђено.

На сјеверној страни олтара налази се жртвеник, на ком се за вријеме проскомидије приуговлавају часни дарови за свршаване литурђије; назива се он и предложење с тога, што су први Хришћани на исти предлагали посредством ђаконa хљеб и вино у спомен тајне вечере. Пошто се између осталог за вријеме проскомидије и околности рођења и смрти Христове спомињу, то онда жртвеник, на ком се проскомидија свршује, означава ону пећину (вертеп) у којој се Христос родио, а и Голготу, као мјесто страдања и смрти Господње.

На јужној страни олтара налази се засебно одјелење, које се ђаконик зове. Овдје се чувају св. сасуди, свештеничко одјејаније, богослужбене књиге и друге за службу божију нужне утвари.

Црква у ужем смислу.

Цркву у ужем смислу од олтара дијели иконостас т. ј. преграда, која је украшена св. иконама. Из праве пркве улази се у олтар на троја врата (двери). Средња, која су највећа а уједно најсветија називају се царска врата — царске двери за знак, да туда свети или небесни цар улази у св. даровима. Царске двери су из олтара застрте завјесом која се може помицати, и њоме се при неким извјесним богослужбеним чинима царске двери застиру. Кроз исте улазе у олтар само свештена лица као: епископ, свештеник и ђакон. Јужна врата називају и ђаконске или ђаконичке двери, јер се у олтару с те стране налази ђаконик, сјеверна пак врата или двери одређена су за улаз и излаз црквених служитеља.

На царским дверима вазда се слика икона Благовјести у знак, да је ваплоћењем Бога слова небо први пут за спасење човјека отворено било; и четири еванђелиста, јер су они као Арханђео Гаврило к томе послужили, да васељени небесну спаситељну вијест објаве.

(Наставиће се.)

Бесједа митрополита зворничко-тузланског г. Дионисије.

Говорена у катедралној цркви у Д. Тузли 26. фебруара 1889. год. на православној неђељу.

И опет нам је велељешно и величанствено огрануо јутрос — љубезна моја у Господу чада — значајни дан православне неђеље. И опет из милиона грла се данас дижу духовне пјесме и благодаренија к Вишњему Богу у име одржане побједи православија; и то посве праведно, јер „вјера је наша ова побједа, која побједи свијет (I. Јов. гл. 5. ст. 4) „Сја естк побѣда побѣдихша мїръ, вѣра наша“.

У необузданој и вјечитој промјени свјетских ствари, ништа не остаје непромјенљиво и неосвојиво; све је на овом свијету времено и прелазно, све је промјенљиво, све је порушљиво; идући минут прождире настојећег, јучерањи дан не по-

враћа се више, и између колијевке и гроба струји непрестано живот наш; вријеме нас носи на својим крилима и баца пред дверима вјечности. — Тако пролази све на овом свијету, — људи и људеке ствари. Гола и мртва изгледа на пољу данас природа, свјежа и живахна повраћа нам се мало кашње око прољећа; сад жалост и невоља муче човјечанство, и то опет мало послје замјењује радост и весеље; данас, који су сиромашни и презрени, сјутра их видиш, гђе су се обогатили и прославили; било је на овом свијету дјела великих и чудесних, па шта нам од њих данас повјесница њихова има да покаже? — Само гола имена, а може бити и нешто мрвица

или прашка и ништа више. — Било је негда силних царевина, снажних држава и краљевина; али који скиптар није се ломео у току времена? Која порфира није се раздерала? Који ли вијенац није увенуо по свеомоћном закону промјенљивости и гњилости?

Тога је баш закона љута олуја порушила и сатрла њихову себичну висост.

Тако дакле — љубезни моји — на овом се свијету све и сва промјењује, гњије и пролази. Једно се само не мијења и не распада у том превратном вртлогу; једно се само не може упропастити; једно се не може побједити, а то је Христова вјера. — Не велим, спуштају се и над њом олује; упоредају се и против ње превратне силе; али она продирући кроз њихове снажне убојне редове, неопштењена и побједоносна стоји на својој божанственој висини и величанству. Величанство и висина њезина таква је, да нема те силе на свијету, која би је могла оборити и порушити; никакав закон промјенљивости и трулости не може је уништити; напротив она обара и руши све што њој стане на пут, јербо је Бог њезин основатељ, Бог њоме управља и промишљава; те као што вели љубезни ученик Христов св. Јован богослов: „Сваки који је рођен од Бога побјеђује свијет; и вјера је наша ова побједа, која побједи свијет“. — Доказ је томе што данас празнујемо православље; доказ је мал' не двехиљадогодишња повјесница цркве, у сваком готову листу које не можеш се начитати побједи и тријумфа православне наше вјере. Па не би ли данас било најудесније — љубезни моји — да вам мјесто друге које поуке испричам побједоносни ток хришћанске вјере? Ја ћу то у историји свјетској покушати што краће и јасније будем могао, па за то вас молим да ме пратите пажљиво.

Испитујући човјек непристрасно појав хришћанске вјере на овом свијету и то у вријеме када је свијетом владало невјерије и сујевјерије, поквареност и лукаштина; и узимајући у обзир с једне стране средства, којима се послужио за раширење њезино — њезин божанствени основатељ; с друге пак све оне разноврене препоне, које јој је подметао свијет, без сумње ће завапити: „Ова је промјена дјело деснице Вишњег“. А шта су и каква су била та средства,

којима се је послужила десница Вишњег у једном тако великом предузећу? Дванаест простих рибара и митара од најнижег друштвеног слоја, од најпрезренијег свјетског пука. — А на што су се одважили или шта су ти простаци рибари намјеравали? Ево да видите шта: да искорјене онај застарјели дуб незнабоштва, ког су биле гране захватиле сву земљу, и мјесто тога застарјелога дуба да усаде друго младо, гиздаво, узорито и доброплодно дрво. Већ и сама помисао да подигну т. ј. нову свеопћу вјеру, изгледала је, по људском схваћању, луда и опасна; та нова вјера требало је да постане општом вјером цјелога свијета, да споји у себи цјелокупност свију на свијету народа, сву разноликост њихову, многе и различне врсте и сталеже људског живота. У тој вјери требало је да не буде више разлике између мужа и жене, слободњака и робијаша, просвећеног и простака, богаташа и сиромаха. Осим тога вјера је та била напречац противна незнабожачкој вјери, која је тада владала и која је допуштала неограничену раскошност, свакојака уживања и сваку нехатост и раскалашност; дакле те све неваљалштине требало је сад да замијени најстрожија чудоредност, најштрије и најсокрушеније покајање, највеће самопрегоревање. Многобоштво требало је да падне и да га нестане, а мјесто њега да се утврди вјера у Бога распетога!

Па мислите ли да је то лака ствар била? Незнабожачка је вјера ухватила била дубоког корјена у свима гранима и јавног и политичког и духовног живота; јер свакога је и сувише задовољавала тјелесно, те за то свак, који би се усудио устати против оваке раскошне вјере, сматрао се веленздајником и највећим злочинцем. Хоћете ли сад да знате и како је схваћао тај пагански свијет вјеру нашу и како је о њој мислио? — Чујте: хришћанска вјера — љубезни моји — у почетку своје „Жидовима изгледала је као саблазан а Елинима, т. ј. научењацима оног доба као лудост“; наиме сматрали су је као човјеко-мржљиво празновјерије, а Хришћане су држали као народ без Бога и без вјере, као људе лукаве и покварене, који раде о глави осталих људи; те за то су у свима својим несрећама сматрали Христијане, као узрок свему злу; ако би се на примјер потрефила суштина или поплава или каква куга, или пак заражљива болест, говорили су, да је то све због Христијана,

те за то су их немилице казнили и мучили. Ето — љубезни моји — које и какве су препреке стављане хришћанској вјери одмах од почетка њезиног; али буди слава и благодарност Христу Богу нашем, све се то развијало као дим и разметнуло као паучина, и вјера је наша одржала опет побједу и то такву, што није још ни 150 година од њеног појава прошло било, па је она већ раширена била по цијелом готово свијету; свуда по Азији, по Европи и по Африци; од Гибралтара до Еуфрата и од Дунава до Нила, могао је човјек видети подигнут крет часни и чути умилне пјесме, моленија и величаница к распетому Богу; то је прво знамење тријумфалне побједи Хришћанства.

Баците сад поглед на други још славнији и велељепнији триумф. — То је сад доба гоњења, доба мученика, доба крви, која је потоцима текла за вјеру Христову и крет часни. Свуда се сад постављају судови, свуда се прилепљују прокламације, свуда се спремају згаришта, оштре се ножеви и сабље, забијају се коци, и где ће почиње ужасан бој и гоњење, које нигда дотле ни од онда до данас није упамтило човјечанство. За три читава вијека свуда се Хришћани гоне и туку неправедно и немилице. — Нити њежност узраста, нити слабост спола, нити уливање поштовања сједине и старости могу да стисају бјесноћу целата. — Сад видиш старца згурена под тегобом старости да га вуку као мрцину у позориште на увеселење бездушних незнабожаца, који су били звјерски навикли да задовољавају своје крвничке очи и нечовјечно срце, гледајући грчевита трзања ког несретника баченог крволочним ноштима и зубима бијесног звијера тигра; сад пак храброг војника, који у свом поштењу одликовавши се мало прије у рату противу државних непријатеља, па мјесто награде да пада сиромас као невина жртва хришћанских непријатеља, једино за то, што је исповиједао вјеру Христову! Овдје видиш смјерну дјевојку како је предају ножу дивљег војника; тамо њежно дијете да га свакојаким мукама муче за то, што хоће да је Хришћанин; узалуд кукавно пружа своје невинне ручице молећи немилосерднога крвника, најпослије умире усред осмјехивања невинности. Тако су били свуда Хришћани бијени бичевима, пржени усипјаним гвожђем, паљени на згариштима, набијани на кочеве, мрцварени на точковима, бадани у море и пред дивље

звјериње, и крв њихова прољевала се је потоцима.

Тако чицећи противници наши мислили су да ће се вјера хришћанска угушити у крви светих мученика; па како су се злотвори јадно преварили; напротив је она крв послужила као свето сјеме даљем раширењу Хришћанства; јер кроз све те дивље ратове и бјесноће својих гонитеља, хришћанска је вјера изишла побједоносна. Узалуд су незнабожачки цареви и народи устали очајнички против ње. — Древо крета мало за тим па се морало подигнути на царским палатама, морало је китити њихове порфире и дијадиме и блистати се на њиховом оружју; „Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“.

Но и другу не мање величанствену и славну побједу одржала је света вјера Отаца наших.

Када није доста било с толиким препонама, са оноликом проливењем крвљу, с толиким нападајима, оговарањима и љутим гоњењима против Христове вјере од стране спољашњих њених непријатеља Жидова и незнабожаца; сад на један пут појавише се и други унутарњи непријатељи још љући и опаснији него ли први. Ти су непријатељи били многе и разне јереси, које су више пута покушавале злобно да прениче свете догме хришћанске вјере, увађајући у њих жидовске и незнабожачке душепагубне појмове. Бјеснили су дакле кад кад и јеретици, кад год би се т. ј. дочекали власти и силе, па су гледали не би ли могли из темеља разорити непорочну вјеру нашу; но и они су рђаво прошли као и њихови прешественици Христови непријатељи Жидови и незнабошци.

Свети и богоносни Оци наши узевши „штит вјере и кацигу спасенија и мач духовни“ упуштају се храбро и непоколебимо у борби против тих јереси и с Божијом помоћу сретно „погасе све распаљене стријеле нечастивога“ (Ко Ефес. 6, 16—17.) и тако преко таквих и толиких црквених светих наших Отаца и учитеља побједило је православије и посрамише се јеретици и све њихове присталице; јер „Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“.

Али немојте мислити — љубезни моји — да је стала довлен побједоносна застава свете наше вјере; на срећу Хришћанство је тријумфирало и на другом мјесту; побједу вјере наше опажамо у друштвеном и у опће ђудоредном

животу човјечанства; ко би могао опоречи да није Христова вјера донијела свијету еру човјечности? Ко пориче да се нијесу од појава Хришћанства па овамо, људи здружили у једну велику обитељ, да се нијесу признала лична права човјекова и да се нијесу положили прави темељи добросхваћеног изображења, просвјете и унапређења?

Сваки, који иоле познаје историју свијета мораће то признати. — Но ко може а да не призна дјела љубави и човјекољубља, којима се праведно дичи наш вијек? Ко не види подигнуте свуда по свијету болнице и толике још просвјетне заводе, гјилишта за сирочад и осталу сиромашну дјецу и друга толика још сјајна дјела срдачне милости и човјекољубља према невољницима и оскудницима, и уопште онај узвишени дух симпатије и милосрђа, који влада данашњим свијетом и који је непосредна последица божанствених начела Христове вјере? Тако је и ту Хришћанство дубоко усадило стуб свога тријумфа, јер „Вјера је наша ова побједа, која победиједи свијет“.

Ово су укратко — љубезна моја у Господу чада — тријумфи, које је подигла вјера Христова у току свјетске повјеснице; такве су побједе, које је она одржала противу Богупротивнога свијета и борбе, које је патнички водила од постања свога. А да ли је већ једном учињен крај тима борбама? Да ли би могли бар данас казати: да је након таквих и толиких борба завладао већ мир?

По несрећи не! На жалост нашу превелику и данашње вријеме, које проводимо и то је вријеме вјерске и црквене борбе; и данас још Христова вјера у опће има својих различитих и страшних непријатеља; и данас још црква има да се бори противу свакојаког кукоља, који је поникло и једнако ниче унутра и око ограде њене. Истина је, да се не може казати: да су те опасности толико јавне, као што то у прошла времена; истина је и то: да нијесу т. ј. ти непријатељи поређани противу свете Христове вјере укупно и из поближе као што је то бивало у прошлости; али ко имајући праву свијест може казати: да и данас не пријети пропаст и то велика Хришћанству у опће? Ко иоле мудар не осјећа да стојимо на усколебаном земљишту? Прем да је вијек овај у ком ми живимо, вијек просвјете и унапређења; ипак су наши дани

много лукави; а такво се што може опазити и из самог причања свјетске повјеснице, јер управо гдје има много свјетлости, тамо и буде много сјени, и колико је свјетлост сјајнија, толико је и сјен њена гушћа и црнија. Ваците само један поглед, па ћете видети најновије Хришћанства и цркве гонитеље.

Оставите на страну материјалисте и социјалисте, нихилисте и сва остала лажљива одјељења њихова, која не само Хришћанство, него и сваку другу у опће вјеру из темеља гледају да преврну; погледајте само противу хришћански дух, који се најбезобразније подругива Хришћанству; и који нечастиви дух сусретамо свуда у нашем добу; овдје чућете псовку противу самога Бога, против божанства Исуса Христа, против чудеса његових и против цркве; вјера је, веле, промукли глашчићи тих надрикрњига, будалаштина; а Хришћанство болест човјечанског мозга; тамо ћете пак видети највећу поквареност да врши своје безобразлуке јавно и незазорно; на што, веле, ћудоредност? на што добродјетел и њени подвизи? Непостоји други свијет, не постоји суд Божији; човјек је створен, веле, само за овај свијет, а даље од овог свијета човјеку послје смрти другог свијета нема; „једимо“ дакле, веле, и „пијмо, јер ћемо сјутра умријети“; онамо пак опазите горућу жељу за пренашањем духовне власти у непосвећене руке, да би се тијем ограничила моћ црквена и уништила њена права, те да лако постане црква проста службеница свјетских власти на највећу штету и пагубу њених чада. — Тако дакле и под оваком копреном преставља се данас противу хришћански дух, гонећи систематично и Хришћанство и његову свету цркву.

Љубезни моји Хришћани! Ера коју проводимо заиста је лукава; заиста, велим, велика опасност пријети светој нашој вјери; али немојмо клонути; без сумње побједа мора бити на нашој страни. Нека гунгулају подмукло своје нечастиве теорије непријатељи хришћанске цркве; нека пуштају против ње своје оштре и отровне стріјеле; нека нападају на њу и отимају њена права колико хоће; хришћанска црква је непобједима; основана је тврдо на божанственом темељу, те за то опет ће она на послјетку одржати побједу, јер је „каменъ вѣрѣ Христосъ“, али из тога не слиједи да ми скретимо руке и гледамо безбрижно шта се од цркве Христове ради; нужно

је да и ми вршимо своју свету дужност за њену обрану. У првом реду ми пастири народни и служитељи слова Божијег! Ево ће је дошло вријеме по ријечима светог Апостола Павла: „Када многи не ће здраве науке слушати и трпити, него ће по својим жељама накупити себи учитеље, као што их уши сврбе. Проповиједајмо дакле слово, настојмо у добровријеме и у невријеме, покарајмо, запријетимо, умолимо се са свакијем сношењем и учењем“ (II. Тим. 4, 2—3.).

Учитељи младежи! усадите у млађаним срцама ваших ђака сјемење здравог учења; мета ваша није само да изобразите Србе, него и добре Хришћане.

Но и ви очеви и матере! „Дјецу своју гојте у науци и у страху Господњем“ (Ефес. 6, 4.) јер сте ви први гојитељи, вас-

питатељи и наставници човјечанства. — Сви пак скупа — љубезни моји — „немојмо више бити мала дјеца, коју љуља и заноси сваки вјетар науке у лажи човјечијој путем пријеваре“, као што то каже св. Апостол Павле (Ефес. 4, 14.), него станимо добро и држимо чврсто учење и предања свете наше цркве, одбацујмо и одбијајмо све што је туђе и противно, ма да и Анђео с неба сиђе и препоручи нам такво што.

Тако радећи будимо сходно убијеђени, да ћемо помоћу Бога одржати побједу и против таквога непријатеља цркве Христове; тако чинећи будимо увјерени, да ће опет света наша вјера увјенчана бити вијенцима славе и побједи; да хришћанска православна црква мора без сумње и сада као и вазда најјачати; јер „Вјера је наша ова побједа, која **побиједи свијет**“. Здравствујте!

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Наставак).

VI.

„А главари свештенички и сва скупштина тражаху на Исуса свједочанства да га убију“ (Марко 14.—55.) Тражили су свједоке на Исуса али не да кажу о оптуженоме свој суд по правди, него да суђењу даду неки спољашњи вид правде и њиховог праведног суђења, доказујући да је праведна пресуда смрти, коју су над Спаситељем још прије изrekli и закључили. По том је дакле тражење свједока било просто иемијавање правде, јер и ако су многи свједочили лажно као што вели јеванђелиста Марко: „Јер многи свједочаху лажно на њега и свједочанства не бијаху једнака (гл. 14.—56.), па ипак за то сабрање није ни мало казнио лажљиве свједоке и ако је закон заповиједао да се казне они, који лажно свједоче. Па шта више, још су свједоци свједочили онако, како су то саме судије скројили и осудили. Та је њихова одлука била незаконита, јер су хтјели да убију праведника. Поступак њихов био је неправедан и незаконит, па су још они сами утврђивали лажне свједоке у њихову свједочењу. Најпослије су дошли двојица, који су казали ово: „Овај је рекао да може обрвити дом божији, и за три дана сазидати“ (Мат. гл. 26. ст. 61.)

Бранитељ сабрања Салвадор вели, да баш ова двојица свједока, о којима говоре јеванђелисти Матија и Марко избличавајући их и говорећи да су били лажни свједоци, потврђују оно, што је јеванђелист Јован рекао о сили Исуса, коју је Христос одрицао. Тај изговор Салвадор имао је својег неког разлога. У глави другој јовановог јеванђеља, на које нас Салвадор упућује читамо ово: „Исус одговори и рече им развалите ову цркву и за три дана ћу је подигнути“. Из овијех ријечи види се, да Христос није то рекао тврдећи с неком пријетњом, да тобож застраши као да ће он разрушити цркву, ко што су свједоци говорили, него је рекао узгредно „развалите“, али, ваља размислити како се та црква разорава. Очеvidно је да свједоци нијесу разумјели коју и о којој је цркви говорио Исус Христос, него су судије хтјеле да изазову Исуса, не би ли поновио те ријече, али не да их претресу шта значе, па онда одбаце на страну, него да их узму као само признање, како би више окривили оптуженога. По јеванђелистима Матеју и Марку види се да ова двојица лажнијех свједока не свједоче једнако, јер један вели: „И рекоше: он је казао: ја могу развалити цркву божију и за три дана начинити је“ (Мат.

26., 61.). А други је казивао: „Ми смо чули гдје он говори: ја ћу развалити ову цркву, која је рукама начињена, и за три дана начинићу другу, која не ће рукама бити начињена“ (Мат. 14., 58.). Доклен као што и сам јеванђелист Марко пише: „Ни ово свједочанство њихово не бијаше једнако“ (исти 59.) увидили су то и архијереји и књижевници, па су изгубили наду да ће и наћи лажнијех свједока, који би могли доказати неки вид законитости. А онај, који је и скројио смртну одлуку, по којој ће да Господа убију, узбуђен устаје и излази на сриједу, и труди се да насилно и лукаво извуче доказ од самог оптуженика против себе самога: „И уставши поглавар свештенички на сриједу запита Исуса говорећи: зар ништа не одговараш, што ови на тебе свједоче? А он мучаше и ништа не одговараше“ (Мар. 14., 60—61.). На тако питање шта би и одговорио Христос, кад ријеч није била о јудејској цркви него о цркви, коју нијесу руке градиле и која је била само у његовој мисли. О доказу овог једног свједока сувишно је и говорити. Кајафа, који је знао да то свједочанство није довољно, од једном је промијенио начин својег пламена и маневрисања, па је ударио пријекијем путем, он се дакле обратио директно к Исусу и запитао га: „Заклињем те живијем Богом да нам кажеш, јеси ли ти Христос син Божиј?“ (Мат. 26., 63.).

Кајафа се није обзирао на онај морални ред у правници закона, по којем није смио довести оптуженика у ту опасност између заклетве и страха, како не би окривљеник сам на се већи терет навалио и себе више окривио. Кајафа и у овом чину газећи закон тражи да под заклетвом лукаво присили оптуженога на признање, желећи да тијем доведе оптуженика до изјаве, којом ће сам себе да осуди, па чим би се изразио, онда би он његове ријечи искренуо и тумачио онако, како се њему самом то допада, те зато ето и пита он оптуженика, да му са заклетвом рече: је ли он Христос син Божиј. Спаситељ и ако је знао, каква је намјера Кајафова, то ипак није овог пута прећутао као први пут, кад га је питао, него позван да у име божје одговори, ни најмење није се хтјео устезати, већ је одмах одговорио, векавши: „Ти рече,“ па пошто је Христос то рекао. „Тад поглавар свештенички раздрије хаљине своје говорећи: Хули на Бога, па што нам требају више свједоци? Ево сад

чусте худу његову, шта мислите? А они одговарајући рекоше: заслужно је смрт“ (Мат. 26., 65.—66.). И у свој овој драми судчевог насиља, виђело се да је Кајафа пристрастан тирјан, те се тијем потврдила сугласна и рђава биљешка о њему, коју нам је оставио Јосип. Судија који је дошао у толику раздраженост, да раздере на себи своје хаљине, сам је себе окривио, а што је повикао „да хули“ побркао је расуђење сабора, а нама је тијем показао још гнуснију љагу према правди и непоштовање закона, који му налаже, да тражи свједоке, али их он више не ће, нити хоће да пресуду судекијем путем претресе, само е тога узрока што је видио да је слаб и немоћан. У великој узбуђености и љутини својој тај клеветник, који је био судија а при том, као што се већ зна, још и архијереј, ето како говори у име Бога живога и ето на који начин задобива гласове у судишту и другијех чланова за смртну пресуду над Исусом Христом.

И одмах чим је донешена та архијерејска одлука осули су се на Христа са најгаднијим псовкама и поругама, а та жестина и лудо бјеснило, повукла је и све остале, који су били ту присутни „тада пљунуше му у лице и ударише га по образу, а једни му дадоше и приушке говорећи прореци нам Христe кз те удари“ (Мат. 26., 67.—68.).

Па ни бранитељ сабрања Салвадор не вели да није било псовке и увреда, које и он осуђује кад каже „да је то противно духу закона јеврејскога,“ и вели да то није достојно било једног сабрања, у које су били само поштована лица у народу; али и опет вели „може бити да су се преварили, да су се савјетовали законито, јер нити је било у реду нити нужно да се допусте такве псовке и увреде онога, чији је живот био у њиховијем рукама.“

Узмимо дакле у обзир те ријечи браниоца сабрања Салвадора, који вели да је свакако груби начин, што га је сабраније употребило, противан духу закона, па по том шта би друго могли и мислити, него да је безаконно сабрање закон и правду одбацило и погазило, и да је тај поступак и дјело, као што и сам Салвадор вели било недостојно једног тијела достојног поштовања (sic) да допусти тако гадне псовке и увреде. У овом се и ми слажемо са бранитељем сабрања или зар није доказана ствар, с тијем потврђена, јер се допустило такво насиље, које је обешчас-

тило закон? Да како да јест! . . . Идемо да видимо јесу ли бар и у чем законито поступали.

То је безумно насиље, које се не може опростити. Насиље, којим су осудили на смрт Исуса Христа, кривица је, да се опростити не

може, нити се сабрање од тога извинити може, јер је оно, као суд, осудило на смрт праведника без икакве кривице, којем у мјесто да подијели правду а оно дијели неправду, као што ћемо виђети из овог што шљеди

(Наставиће се.)

Н а р е д б а

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 9. марта 1889, бр. 14440/I., о приређивању сабирања (прилога) у сврхе побожности, добротворне и опће користне сврхе, и о прићању дарова за такве сврхе.

1.

Купити прилоге у Босни и Херцеговини за богоштовне, научне и друге добротворне или опће користне сврхе, као и ради утољења (ублажења) опће или дјеломичне невоље, дозвољује се само, ако се исходи дозвола овоземне области, која је овлаштена да такову дозволу подијели, не гледајући на то, да ли хоће овоземске или туђе корпорације такова сабирања да приреде. Исто тако је потребна предходна дозвола надлежне овоземске области за примање дарова у новцу, новчаној вриједности или у предметима сваке врсте у такове сврхе.

Ако је молитељ добио дозволу, да може купити или примати прилоге (дарове), онда је он овлаштен, да прима скупљене или дароване новце и предмете, и да их употреби у одређену сврху.

2.

Одлучивати о молбама и подјељивати дозволу за сабирање надлежни су:

а) котарски уред, односно владин повјереник за град Сарајево, ако се сабирање има приредити у властитом уредовном подручју корпорација, одбора и особа, које се у њему налазе, у коју побожну, добротворну или опће користну сврху, која се тиче овог уредовног подручја, и ако се дозвола за сабирање не иште на дуже вријеме, него ли на два мјесеца.

б) окружна област, ако се сабирање имаде приредити у више котара или у свијем котарима властитог окружног подручја, под предпоставкама тачке а), најпослије.

в) земаљска влада у свијем осталијем слушајевима.

У томе смислу нарочито је придржане земаљској влади, да припушта туђинска подuzeћа за сабирање у ма којем дијелу оvdјешњег уредовног подручја, односно да дозвољава сабирања у Босни и Херцеговини, од којих сабирања доходак није намијењен за овоземне сврхе.

Исто тако је потребна у сваком случају дозвола земаљске владе да могу примати дарове сваке врсте за побожне, добротворне или друге опће користне сврхе овоземне корпорације или особе, без разлике, да ли дар потиће од овоземскијех или туђинскијех особа или корпорација.

Најпослије потребна је предходна дозвола земаљске владе за обнародовање позива овоземскијех корпорација или особа у новинама који имају пред очима сабирања и потпоре, за побожне, добротворне или опћекористне сврхе, без разлике, да ли се намјерава обнародовање у којем овоземском или вањском новинарском органу. То исто вриједи и за припуштање таковрстних позива у овоземнијем новинама, за којим иноземна подuzeћа за сабирање иду (теже).

3.

Молбе ради подјељења дозволе за сабирање или дозволе за примање дарова, односно обнародовања позива у новинама, ваља предати вада код котарског уреда (владина повјереника), у којег котару има да се употреби резултат сабирања или дар.

Такве молбе имају садржавати:

1. ознаку вјерозаконске опћине, корпорације, одбора и т. д., који моли за дозволу сабирања или за дозволу да може примати дарове.

2. навод сврхе, којој се има привести усљех сабирања или дар, као и све податке, који су потребни да се може судити о дому да ли молба

обзир заслужује, код дарова и точну ознаку дароватеља под предлагањем завјештајнице;

3. навод подручја, у ком се сабирање намјерава, трајање истога и навод околности хоће ли се сабирање обавити од куће до куће или само код појединих особа;

4. ознаку оних особа, за које се мисли да ће сабирање предузети.

5. При јавним позивима, покрај оних у точци 1), 2) и 3) наведених околности, још и точан навод публицистичког органа, који се има употријебити за објаву.

4.

На темељу дозволе сабирања, коју је надлежна област дала молитељу, даје котарски уред (владино повјереник) потврду, која се има ставити на прву страну сабирне књиге, коју молитељ поднијети има. Сабирна се књига има, пошто се редовно пагинара, уреда ради казаром прошити и уредовним печатом снабдјети.

5.

Кад овоземске корпорације или особе хоће да приреде сабирања у побожне, добротворне или опћекорисне сврхе и т. д. у монархији или у иноземству, онда им ваља најприје на то потражити дозволу земаљске владе.

Молбе за такву дозволу ваља по начину наведеном у точци 3 поднијети и инструирати.

6.

Одредбама ове наредбе нијесу подвргнута она периодичка побирања сталних приноса за текуће потребе цркава, манастира, парокија и вјерозаконских школа, која на темељу обичаја, који је земаљска влада као правно постојећи признала, или по одређеним правилима штату организације обавља свећенство, односно вјерозаконске опћине ових земаља код дотичног пучанства њиховог властитог подручја. То исто важи и за она случајна сабирања, која приређују добротворна или опћекорисна друштва (у овим земаљама у домаћају датом им по штату-тима.

7.

Преступци ове наредбе казне се уз узапћење недозвољено сабраних или примљених приноса и дарова политичко-административним путем глобом од 5—200 фор. или ако се глоба нема одакле узети, суплеторним затвором.

Узапћени сабрани новци или дарови проглашују се као пропали и употребљују се у сврху побожну, добротворну или опћекорисну, коју ће земаљска влада сваки пут одредити.

8.

Ова наредба, којом се укидају одредбе наредбе од 18. марта 1882. бр. 2753 (Зборник закона 1882, страна 83) ступа у крјепост од дана објаве.

Број 250. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

Пречасноме свештенству, племенитим одборницима црквено-школских и српско-православних општина херцеговачких и осталим благочестивим хришћанима богохраниме Епархије херцеговачко-захолмске, Усрдни и братски поздрав!

По светој дужности, коју ми канони наше свете православне цркве прописују, јављам вам, да ме је Његово ц. кр. Апостолско Величанство, наш премилостиви цар Фрањо Јосиф I. превисоким Својим ријешењем благоизволио најмилостивије именовати митрополитом богоспасајеме АЕ. и Митрополије херцеговачко-захолмске, повјеривши ми врховну управу над св. православном црквом у Херцеговини, као што је то и Његова светост васељенски патријарх цариградски господин Дионисије V. у своје вријеме учинити благоизволио.

Не пропуштам, а да вас све о овом важном чину извјестим, као будући ваш архијереј, те ушљед тога јављам свјема, да ће се извршити посвећење у присуству ц. кр. комесара по обреду

наше св. правоолавне цркве на Томину неђељу, 16. априла о. г. у пријестолном граду Мостару

Мило би ми било кад би ову ријетку Хришћанску свечаност, моји благовијерни Хришћани својим присуством увеличали, те вас све најердачније позивам, да се потрудите доћи у Мостар, како би се том лијепоm приликом о бољитку и напретку нашем на црквено-просвјетном пољу братски посавјетовати могли.

Желећи вам свиколиким од преблагога и свемогућега Бога лијепо здравље и скоро виђење са вама.

У Мостару граду, 1. априла 1889.

Ваш смирени
СЕРАФИМ ПЕРОВИЋ.

Књижевне вијести.

Срски народни и црвено нар. Сабори у Угарској и ц. к. и к. повјереници на њима од 1690 до данас. Од Димитрије Руварца пароха земунског. Прештампано из „Новог времена“ за г. 1889. Штампарија Симе Паића, у Земуну 1889. Стр. 51. Цијена ?

Парламентер, гласило Славена у Аустрији излази на њемачком језику у Бечу под уредништвом доктора Живнаго. Цијена је годишња 11 фор., полугодишња 5 фор. 50 новч. а тромјесечна 2 фор. 75 новч. Адреса: Parlamentaer, Wien. VII. Lerchenfelderstrasse 25.

Нов лист свештенички, под именом **Жича**, орган удруженог свештенства Жичке епархије, почеће излазити од априла о. г. два пута мјесечно на табаку велике осмине. Цијена је за Србију годишње 10 динара, пола године 5 динара, тромјесечно 2^{1/2} динара. За Босну Херцеговину и Црну Гору и остале покрајине у Аустро-Угарској годишње 5 фор. Таџи добијају лист у пола цијене. Уредник је Дим. К. Михаиловић, свештеник у Чачку (Србија).

Овај лист топло препоручујемо нашем свештенству, јер ће у њему наћи лијепих-поучних савремених питања, који се тичу православне цркве, свештенства и његовог моралног напретка.

Бесједа на опијелу Христине, супруге г. А. Д. Јовановића, грађанина и трговца земунског, говорена 18. октобра 1888. у св. богородичној цркви земунској Димитријем Руварцем, парохом земунским. Земун 1888. Штампарија Симе Пајића.

Мушкобана. Роман Ј. Крашевскога. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Н. Саду. 1888. Стр. 270. — Цијена 1 фор.

Gorski Vienac. Ittorijski događaj pri svršetku XVII. vieka. Sačinio Petar Petrović Njeguš. (Са сликом владичином). У Novom Sadu, izdanje knjižare i štamparijo Браће М. Поповића, 1889. — Стр. 119. Цијена 50 новч.

Нов лист у Црној Гори: Просвјета. Канцеларија црногорског министарства просвјете и црквених дијела на Цетињу одпочеће крајем мјесеца марта о. г. издавати и уређивати лист под горњим насловом, који ће бити орган за цркву и школу. Просвјета ће бити подјелена на двоје: на службени дио, и доносиће законе, наредбе, правила упутства, расписе и у опште свазванична саопштења митрополије црногорске и

књ. министарства просвјете; и на неслужбени дио, и доносиће поучне, популарно писане чланке из свијех струга просвјете, нарочито пак из предмета, који се тичу цркве и религиозног морала, школе, наставе и васпитања. Просвјета ће излазити у облику књиге од 2 до 3 табака крајем сваког мјесеца, а стаје за земље изван Црне Горе 3. фор. годишње. Свеска I. II. и III. за мјесеце, јануар, фебруар и март изићи ће крајем марта, а остале ће свеске излазити редом на измаку сваког мјесеца. Претплата из иностранства шаље се на г. Петра Рамадановића у Котору.

Кад добијемо овај лист приказаћемо садржај његов поштованим читаоцима, а сада га према истакнутом програму топло препоручујемо нашем свештенству и учитељству.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман владин савјетник, Година 1889. Књига I. стр. 96. са овим садржајем.

1. Citacima „Glasnika“. 2. О значењу имена Босна, приопћио Др. Људевит Талочи. са додатком: Слана врела у Босни и Херцеговини од Рикера. 3. Manastir Panagjur, od učitelja Petra Mirkovića. 4. Попово у Херцеговини, приопћио игуман Христифор Михајловић. 5. Prilog istoriji Sarajeva, priopćio Mustafa Hilmi. 6. Село Прашчијак и његова пећина, од свештеника Косте Ковачевића. 7. Gromile na Glasincu, priopćio, Dr. Ćiro Truhelka. 8. Летипас (летећи пас) у Херцеговини, од Отмара Рајзера. 9. Kumstvo u Muhamedovaca, od Koste Hörgmana. 10. Африкански новци од туча нађени на Вранкамену код Крупе, приопћио Др. Ђиро Трухелка. 11. Naknadno k „flori južne Bosne i Hercegovine“, od Alojza Adamovića. 12. Пребивање четирију врета европских лешинара у Босни и Херцеговини, приопћио Отмар Рајзер. 13. Zanimiv turski novac, kovan u Sarajevu, priopćio Dr. Ćiro Truhelka. 14. О материјалу богомилских стећака, приопћио Вацлав Радимски. 15. Nove bube (zareznici koleopteri) u pećinama južne Bosne, od Viktora Apfelbecka. 16. Епиграфске цртице из Босне и Херцеговине: Криви натпис херцега стјепана на цркви у Горажду. — Натписи на Влађевини. — Натпис код Крета; приопћио Др. Ђиро Трухелка. 17. Philerebus penicillata Gould, Od Otmeta

Reisera. 18. Гуприја у Вишеграду, приопћио Коста Херман. 19. Studije o nekojima biljevnim одношajима и посједнтим земљама, приорѐио Франжо Fiala 20. Серпентини Босне и њихови утвори, особито истива, приопћио В. Радимски. 21. Različito: — Различито: Hercegovno vrela. — Искарпање предхисторијских гробова у Босни и Херцеговини у год. 1888. — Ravne gromile (Flachgräber) kod Sreteša u Bosni. — Краљев гроб. — Darovi zemaljskom muzeju. 22. Најновија књижевна издања. — Најновија књижевна издања. 23. Dopisi uredništva. — Дописи уредништва.

Овај гласник излази свака три мјесеца по једна свеска а годишња је цијена са поштарином 2 фор. Поједине књиге са поштарином стоје 80 новч.

Позив на претплату на IV. и V. свеску „Српског православног цјенија“ по карловачком старом начину, у један глас од нас написаног,

а посвећеног сину Преузв. госп. барона Феодора Николића од Рудне.

Вијерни свом обећању, а ободрени лијепим одзивом нашијех претплатника према овом дјелу, дадосмо у име божје тискати у Лајцигу и IV. V. свеску горе споменутог Цјенија. Обје ће свеске готове бити до Цвијети ове године.

Четврта свеска садржава у себи цјеније уз часни пост и о свијетлим празницима васкршњим, па све до Тројичног дне. А пета садржава у себи свих 15 великих Сједална, и велико Господи возвах и велико Да исправитеја.

И ове је, као и остале свеске, прегледао и одобрио наш вјештак у музици г. Др. Јован Пачу, на чему му и овом приликом изјављујемо нашу јавну захвалу.

Цијена је овим свескама, свакој по 1 фор. авр. За поштарину у крестоплету у Аустро-угарској иштемо јошт 10 новчића, по свакој свесци.

У Сарајеву, о Мученицима 1889.

Гаврило Бољарић, **Никола Тајшановић,**
свешт.-вјероуч. на вел. гим. народ. учит. и учит. пјевања

Рукоположени.

Никола С. Николајевић из Травника, ученик-бивше богословије у Бањалуци, рукоположен је за ђакона 26. фебруара о. г. а за свештеника 25. марта о. г. у Сарајеву, и одређен је на упражњену парохију трновску (у протопрезвитерату Сарајевском), коју ће привремено послуживати до даље наредбе.

Петар Говедарица из Невесиња Епархије-Херцеговачко захумске и приватни ученик Српско-православне Богословије на Релеву, рукоположен је за ђакона 25. марта о. г. у Сарајеву.

Ристо Бошковић, ђакон и канцелиста АЕ. М. Конзисторије у Сарајеву произведен је за протођакона на дан 25. марта о. г.

Број. 444/1889.

Натјечај.

У Добро босанској Епархији осим другијех стоје упражњене парохије:

Трново са 2739 чељади и 224 куће, у Сарајевском протопрезвитерату;

Бабићи са 2072 чељади и 227 кућа, у Варцар Вакуфском протопрезвитерату.

Прва је парохија са слободним станом, половином парохијални прихода до краја ове године, а друга такође са слободним станом и потпуним парохијалним приходима.

На обје ове парохије расписује се натјечај и овијем се позивају свештеници или свршени богослови срп.-правосл. завода на Релеву, нека се — ко има вољу — пријави са молбом АЕ. М. Конзисторији у Сарајеву, најдаље до половине маја ове године.

Из еједнице АЕ. М. Конзисторије.

У Сарајеву 27. марта 1889.